

**UCHWAŁA NR XXXV/192/17
RADY MIEJSKIEJ W KOWARACH**

z dnia 30 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2017-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016, poz. 446 ze zm.), w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 575 ze zm.) Rada Miejska w Kowarach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2017-2019 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kowary.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Andrzej Machnica

Załącznik do Uchwały Nr XXXV/192/17
Rady Miejskiej w Kowarach
z dnia 30 marca 2017 r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE MIEJSKIEJ KOWARY
NA LATA 2017-2019**

Opracowanie:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach

Kowary, 2017

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	
2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza z perspektywy zadań samorządu.....	
3. Instytucje wsparcia rodziny na poziomie gminy.....	
4. Wybrane dane statystyczne charakteryzujące społeczność Kowar.....	
5. Charakterystyka rodzin wymagających wsparcia z systemu pomocy społecznej w latach 2013-2016	
6. Asystentura rodzinna i piecza zastępcza.....	
7. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....	
8. Przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu i narkotyków.....	
9. Inne zasoby gminy wspierające rodzinę.....	
10. Założenia Programu.....	
11. Cel główny Programu.....	
12. Sposób realizacji celów.....	
13. Adresaci Programu.....	
14. Realizatorzy Programu.....	
15. Źródła finansowania Programu.....	
16. Monitorowanie realizacji Programu i sprawozdawczość.....	

1. WSTĘP

W literaturze przedmiotu rodzina interpretowana jest, jako środowisko interakcji społecznych oraz szczególnych więzi opartych na jedności krwi i związkach emocjonalnych, środowisko socjalizacji, a także środowisko wychowawcze. To w rodzinie dziecko uczy się zasad postępowania, jest przygotowywane do pełnienia określonych ról w życiu dorosłym. Rodzina przekazuje wartości, zasady i normy i ma przez to ogromny wpływ nie tylko na jednostkę, ale również na kondycję całego społeczeństwa.

Ważnymi czynnikami wpływającymi na funkcjonowanie rodziny jest trwałość więzów rodzinnych, zdolność poszczególnych jej członków do samodzielnego i konstruktywnego rozwiązywania problemów życiowych oraz poziom integracji społecznej na poziomie środowisk lokalnych, w których żyje i funkcjonuje dana rodzina. W sposób bardzo istotny o sile występowania zjawiska wykluczenia społecznego decydują czynniki regionalne.

W dniu 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016, poz. 575 z późn. zm.), wprowadzająca reformę systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

Preambuła ustawy wskazuje, iż nadrzędnymi celami ustawy jest dobro dziecka wymagającego szczególnej ochrony i pomocy osób dorosłych, środowiska rodzinnego i troski o harmonijny rozwój, dobro rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci oraz skuteczna pomoc dla rodzin przeżywających trudności w opiece nad dzieckiem i wychowywaniu dzieci poprzez zorganizowanie zintegrowanego lokalnego systemu ochrony dzieci przy współpracy osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Wsparcie rodziny ma zatem charakter profilaktyczny i przyjmuje zasadę wczesnej interwencji. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowanie wartości i norm związanych z ich wychowaniem. System wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych, ma na celu przywrócenie im zdolności do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Natomiast praca z rodziną biologiczną w przypadku, gdy zaistniała konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, ma na celu jak najszybszy powrót dziecka do rodziny.

Konsekwencją przyjęcia przez gminę miejską Kowary „Programu wspierania rodziny na lata 2017 – 2019 jest stworzenie rozwiązań profilaktycznych, umożliwiających prowadzenie działań osłonowych mających na celu wzmocnienie rodzin z tzw. grupy ryzyka, zapobieganie ich marginalizacji i izolacji społecznej, a także prowadzenie działań ratowniczych i wspomagających. Świadczenie wsparcia w szerokim zakresie dla rodziny daje możliwość zapewnienia każdemu dziecku prawa do stabilnego rodzinnego środowiska wychowawczego. Działania na rzecz rodziny, to działania na rzecz całej wspólnoty, tj. wszystkich jej członków.

Opracowanie Programu poprzedzone zostało diagnozą wybranych danych statystycznych w obszarze związanym z funkcjonowaniem kowarskich rodzin, diagnozą rodzin objętych pomocą społeczną oraz innymi systemami wsparcia realizowanymi przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach (MOPS), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze (PCPR) oraz jednostki organizacyjne realizujące na terenie miasta zadania z zakresu pracy z rodziną w latach 2013-2016.

Program jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2010-2017 i stanowi jej rozwinięcie w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną (cele strategiczne I-IV), ponadto jest zgodny z:

- Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2016-2022 dla Województwa Dolnośląskiego
- Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Jeleniogórskiego na lata 2015-2017
- Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2013-2017
- Programem Rozwoju Gminy Miejskiej Kowary na lata 2016-2020
- Miejskim Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowarach na 2017 r.
- Miejskim Programem Przeciwdziałania Narkomanii w Kowarach na 2017 r.

Podstawy prawne Programu:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 575 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r, poz. 487),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2016r., poz. 224 z późn. zm.)

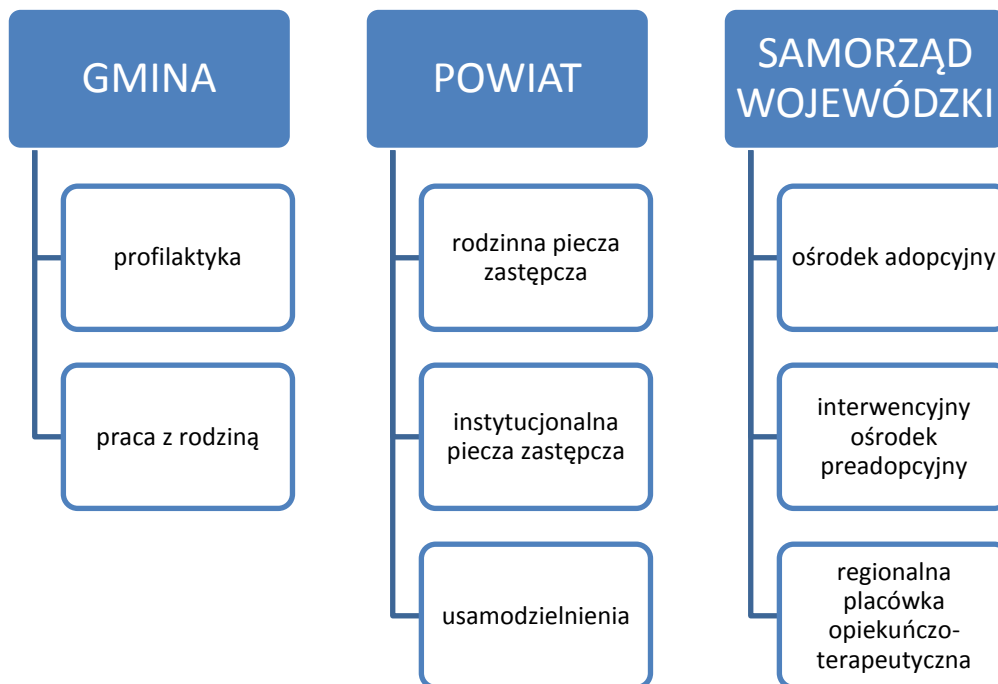
2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza z perspektywy zadań samorządu terytorialnego.

W Polsce funkcjonuje system polityki na rzecz dzieci i rodziny, w ramach którego realizuje się takie zadania, jak udzielanie pomocy finansowej rodzinom z dziećmi w ramach świadczeń rodzinnych, opiekuńczych, alimentacyjnych i wychowawczych, tworzenie warunków dla godzenia pracy ze sprawowaniem obowiązków rodzicielskich, ale także kształtowanie warunków dla funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego i zwiększenia udziału rodzinnych form opieki nad dziećmi.

Ważnym etapem było w tym kontekście wprowadzenie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 09 czerwca 2011 r. (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 575 z późn. zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2012 r. Wprowadziła ona znaczące zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatu w zakresie: pracy z rodziną – jako zadanie własne gmin i organizacji pieczy zastępczej – jako zadanie własne powiatu.

Zgodnie ze wspomnianą ustawą **wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełnienia tych funkcji.** Obowiązek ten, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Realizują one ten obowiązek w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Praca z rodziną odbywa się poprzez przydzielenie tam, gdzie jest to wskazane, asystenta rodziny. Ponadto w celu wspierania rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego.

Podział kompetencji w zakresie organizacji pomocy dziecku i rodzinie pomiędzy samorządami obrazuje rysunek poniżej:

Pierwszym i najważniejszym elementem tego systemu jest gmina i jej działania służące udzieleniu rodzinie wszechstronnej pomocy, tak aby mogła ona poradzić sobie z doznawanymi trudnościami i by w efekcie nie doszło do interwencji w postaci umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Działania pomocowe na poziomie gminy mają być również prowadzone w sytuacji czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Zmierzają one wówczas do stworzenia takich warunków w funkcjonowaniu rodziców dziecka, by możliwy był powrót dziecka pod ich opiekę. Działania te ustawodawca nazywa „wspieraniem rodziny” i mogą one mieć charakter działań profilaktycznych lub zmierzających do reintegracji rodziny.

Zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
 - b) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - c) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej po dniu 31 grudnia 2011 roku odpowiednio:
 - 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy,
 - 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy,
 - 50% w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;

Oprócz ww. zadań własnych gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny, zgodnie z wytycznymi przekazywanymi przez wojewodę (art. 177 ustawy).

3. Instytucje wsparcia rodziny na poziomie gminy.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła nowe formy wsparcia rodziny na poziomie gminy, których celem jest osiągnięcie przez rodzinę, mającą problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej jej wychowywanie dzieci.

Działania podejmowane w ramach nowego systemu mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro, okresowo musiało zostać umieszczone poza rodziną.

Formy wsparcia rodziny realizowane przez gminę to:

- **Asystent rodziny** – do którego zadań należy wspieranie rodziny biologicznej mającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz mającej inne problemy powodujące trudną sytuację życiową. Asystent prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.
- **Rodzina wspierająca** – jej zadaniem jest pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego czy kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych, przy współpracy z asystentem rodziny. Rodzina wspierająca nie ma wyręczać, lecz aktywnie pomagać w przezwyciężeniu kryzysu w rodzinie wspieranej. Formy takiej pomocy mogą być bardzo różnorodne, uzależnione są od uzgodnień między zainteresowanymi rodzinami i zależą od ich pomysłowości i inicjatywy. Współpraca między rodzinami daje niepowtarzalną możliwość dzielenia się doświadczeniem i ukazywania praktycznych metod rozwiązywania problemów. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

Rodzinę wspierającą ustanawia burmistrz właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą burmistrz zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

- **Grupy wsparcia i grupy samopomocowe** – stanowią one formę wsparcia psychospołecznego. Tworzone są przez osoby przeżywające podobne trudności np. samotne rodzicielstwo, współzależnienie, trudności opiekuńczo – wychowawcze.

Grupy samopomocowe są dobrowolnym zgromadzeniem osób, których aktywne działanie skierowane winno być na wspólne pokonywanie trudności np.: problemów natury psychicznej lub socjalnej, dotyczących ich samych lub członków rodziny.

Grupa wsparcia prowadzona jest przez profesjonalistę (terapeutę, psychologa, pedagoga).

- **Placówka wsparcia dziennego** – zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie; pomoc w nauce; organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

Placówka może być prowadzona w formie:

- 1) opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych;
- 2) specjalistycznej (organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne i realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię)
- 3) pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę (działania animacyjne i socjoterapeutyczne)

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych w/w formach.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone również z inicjatywy powiatu, wówczas obejmują swoim działaniem gminę danego powiatu.

4. Wybrane dane statystyczne charakteryzujące społeczność Kowar.

Ludność

Miasto Kowary jest największą pod względem ludności gminą powiatu jeleniogórskiego. Wg stanu na 31.12.2016r. miasto liczyło 11.234 mieszkańców, z czego 52% stanowią kobiety, a 47,5 % mężczyźni. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców zmalała o 6,2%.

Kowary mają ujemny przyrost naturalny wynoszący -65, co odpowiada przyrostowi naturalnemu -5,7 na 1000 mieszkańców Kowar. W 2015 roku urodziło się Kowarach 94 dzieci. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,69 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

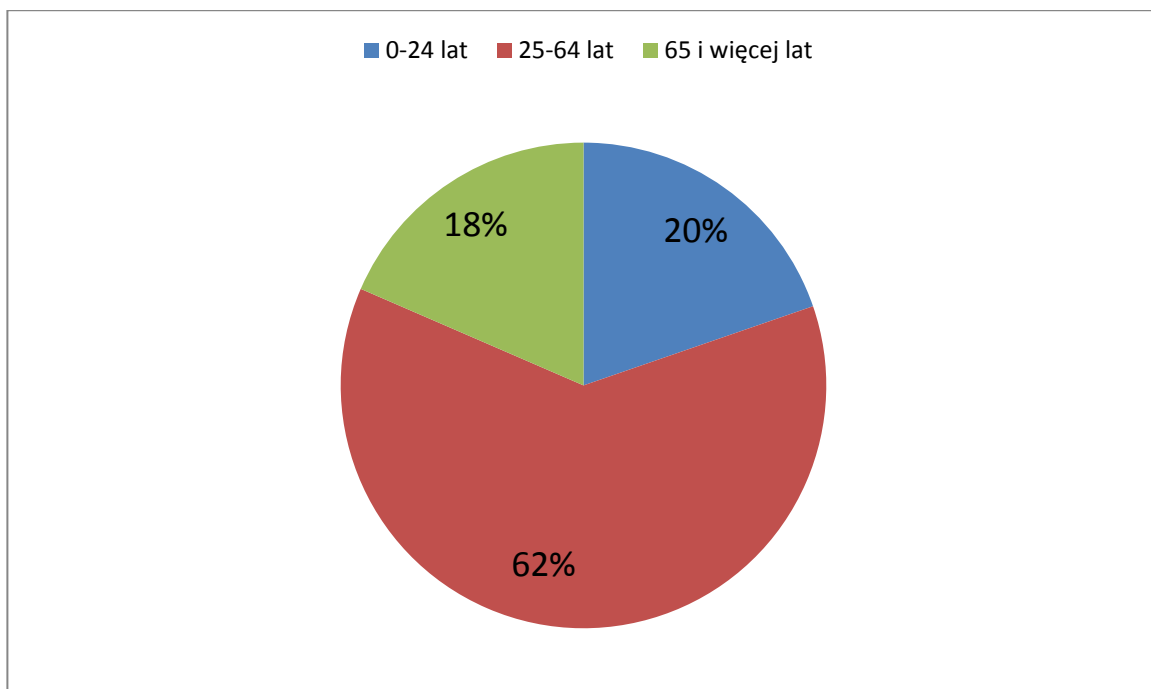
W 2015 roku na terenie Kowar zameldowało się 65 osób, a wymeldowało 99, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Kowar 34. W tym samym roku nie zarejestrowano zameldowań z zagranicy ani wymeldowań za granicę.

Struktura wieku mieszkańców

Średni wiek mieszkańców Kowar wynosi 42,5 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa dolnośląskiego (41,7 lat) oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (40,9 lat).

Ponieważ 62,1% mieszkańców Kowar jest w wieku produkcyjnym, 15,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,1% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym, pod względem struktury wieku mieszkańców Kowary są miastem ludzi relatywnie młodych, gdyż największą część społeczeństwa osoby w wieku produkcyjnym.

Rysunek 1. Ludność Kowar według wieku w roku 2015r. (Źródło: GUS opracowanie własne)

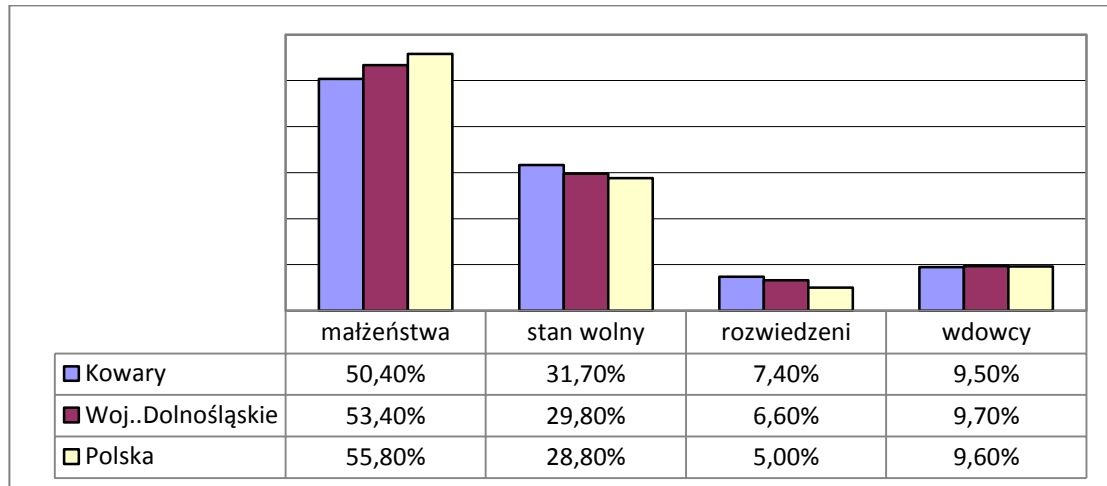

Stan cywilny (ludność w wieku 15 i więcej lat)

Wg danych z Narodowego Spisu Powszechnego w 2011r. w małżeństwie żyło 50,4% kowarzan, 31,6% było stanu wolnego, 7,4% po rozwodzie, a 9,7% to wdowy/wdowcy, 0,9 % - stan cywilny nie ustalony.

Porównaniu ww. danych z danymi dla województwa dolnośląskiego oraz kraju obrazuje wykres poniżej:

Rys. 2. Stan cywilny ludności Kowar w roku 2011

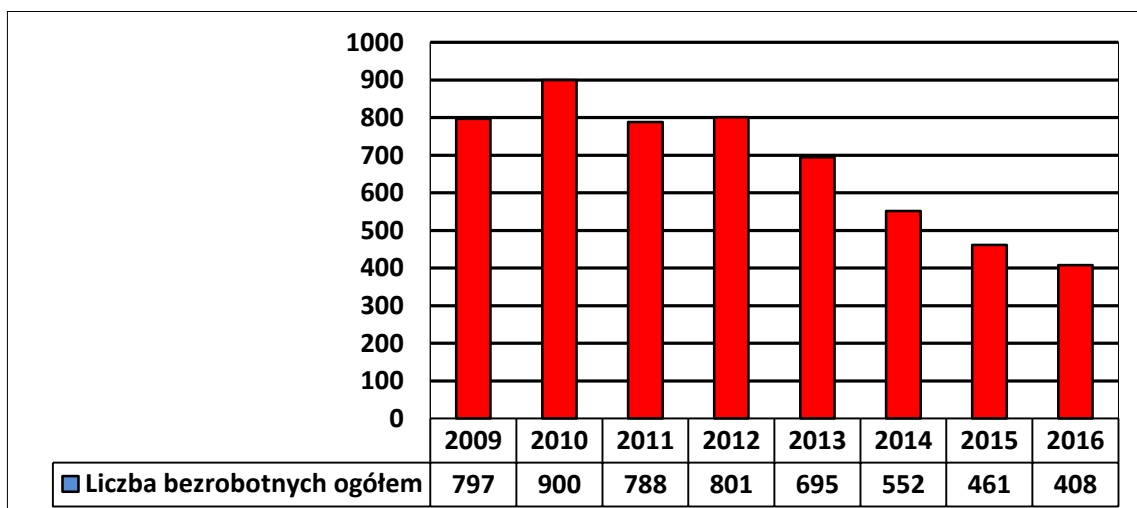

W roku 2015 mieszkańcy Kowar zawarli 40 małżeństw, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Wartość ta jest znacznie mniejsza od wartości dla województwa dolnośląskiego (4,5) oraz Polski (4,9). W tym samym okresie odnotowano 1,8 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Wartość ta jest porównywalna do wartości dla województwa dolnośląskiego (1,9) oraz kraju (1,8).

Bezrobocie

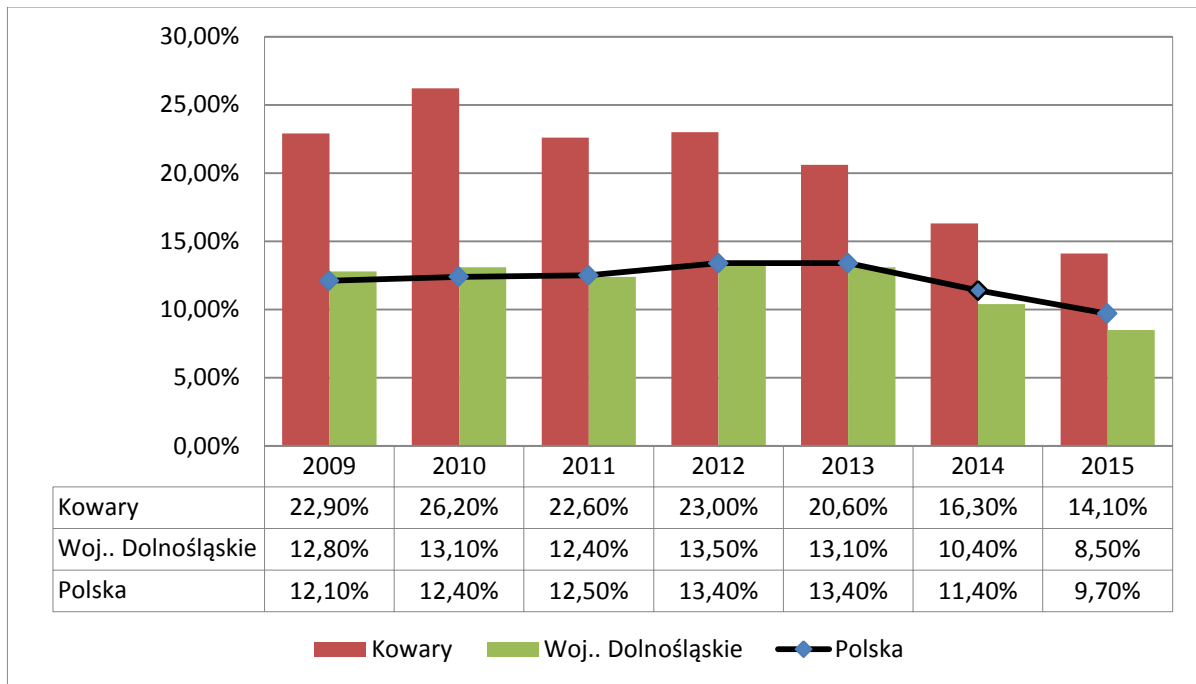
Mieszkańcy Kowar borykający się z problemem bezrobocia korzystają z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze (PUP). Jak wynika z danych PUP poziom bezrobocia wśród kowarzan począwszy od 2011 roku cechuje wyraźna tendencja spadkowa. Jego spadek w roku 2016 w stosunku do 2011r. wyniósł ok. 50%.

Rys. 3 Liczba bezrobotnych w Kowarach w latach 2009-2016

Mimo znacznego spadku liczby bezrobotnych w roku 2016, szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego, podobnie jak w latach poprzednich jest nadal znacznie wyższa niż w województwie dolnośląskim i kraju.

Rys. 4. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Kowarach w latach 2009-2015

Zatrudnienie i wysokość dochodów

Z danych GUS wynika, że w roku 2015 na 1000 mieszkańców Kowar pracowało 127 osób, podczas gdy wskaźnik ten dla województwa dolnośląskiego wynosił 255 osób, a dla kraju 232 osoby. W okresie tym 52,8% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 47,2% mężczyźni.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Kowarach wynosiło 3 413,66 PLN, co odpowiada 82.20% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców 766 osób wyjeżdżało do pracy do innych miast, a 489 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza Kowar.

Największą grupę pracujących w Kowarach, stanowiły osoby pracujące w przemyśle i budownictwie - 35,6%, w sektorze usługowym - 17,6%, sektorze finansowym - 17,6 %, a 12,4% aktywnych zawodowo mieszkańców Kowar pracowało w sektorze rolniczym. Dane te nie uwzględniły osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach oraz podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności

Wykształcenie

Wg danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku 2405 mieszkańców Kowar było w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata). Wykształcenie wyższe posiadało 13,4% ludności, 2,9% wykształcenie policealne, 12,3% średnie ogólnokształcące, a 18,9% średnie zawodowe.

Wyszktałeniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 26,6% mieszkańców, gimnazjalnym 4,8%, natomiast 19,5% ukończonym podstawowym, a 1,6% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

Z danych tych wynika, że 52,5 % mieszkańców Kowar stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym.

Wśród kobiet mieszkających w Kowarach największy odsetek miało wykształcenie podstawowe ukończone (20,9%) oraz zasadnicze zawodowe (19,9%). Mężczyźni najczęściej mieli wykształcenie zasadnicze zawodowe (33,9%) oraz średnie zawodowe (19,5%).

W porównaniu do całego województwa dolnośląskiego mieszkańcy Kowar mieli nieznacznie niższy poziom wykształcenia.

5. Charakterystyka rodzin wymagających wsparcia z systemu pomocy społecznej w latach 2013-2016 (dane MOPS Kowary)

Tabela 1. Liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej przez MOPS z uwzględnieniem przyczyny jej przyznania w latach 2013 – 2016

PRZYCZYNY PRZYZNANIA POMOCY*)		LICZBA RODZIN			
		2013	2014	2015	2016
Bezrobocie		307	284	240	206
Niepełnosprawność		110	116	113	100
Długotrwała lub ciężka choroba		64	70	82	86
Potrzeba ochrony macierzyństwa		30	34	26	20
w tym	wielodzietność	20	25	22	17
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawcz. i prowadzenia gospodarstwa domowego		27	36	26	19
w tym	rodziny niepełne	25	33	24	18
	rodziny wielodzietne (3 dzieci i więcej)	2	3	2	1
Bezdomność		17	22	15	20
Alkoholizm		4	3	4	5
Przemoc w rodzinie		0	2	3	1
Narkomania		3	0	0	2
Trudności do przystosowania do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		5	0	0	0
Zdarzenie losowe		4	0	0	2
OGÓLNA LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ *)		529	479	421	393

*) dane w tym wierszu nie stanowią sumy danych zamieszczonych w kolumnach, gdyż w danym roku jedno gospodarstwo domowe mogło być objęte pomocą z różnych powodów

Jak wskazuje powyższe zestawienie w latach 2013 – 2016 najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc było bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba oraz potrzeba ochrony macierzyństwa i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. O ile liczba bezrobotnych w latach 2009-2011 miała tendencję wzrostową, to począwszy od roku 2012 ulega ona stałemu zmniejszeniu. Podobnie zmniejszeniu ulega liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia. Z ogólnej liczby bezrobotnych mieszkańców Kowar zarejestrowanych w PUP w latach 2013-2016 ponad 50% korzystało ze świadczeń pomocy społecznej.

Kolejną grupę stanowią osoby niepełnosprawne i długotrwale chore. Dane wskazują na utrzymującą się liczbę tej grupy świadczeniobiorców w poszczególnych latach, z tendencją wzrostu w grupie osób niepełnosprawnych.

Zauważalny jest również spadek liczby rodzin obejmowanych pomocą z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W grupie tych rodzin znaczny odsetek stanowiły rodziny wielodzietne i rodziny niepełne.

Zmniejszająca się liczba rodzin wymagających wsparcia z systemu pomocy społecznej wynika w znacznej części ze zmian na rynku pracy. Podejmowane przez władze miasta działania na rzecz aktywizacji bezrobotnych w postaci organizowanych robót publicznych, prac społecznie użytecznych, czy staży dla bezrobotnych dodatkowo wpływają na zmniejszenie bezrobocia wśród mieszkańców.

Tabela 2. Rodzaje gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

Rodzaje gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej		Rok			
		2013	2014	2015	2016
Liczba gospodarstw ogółem		529	479	421	393
w tym	jednoosobowe gospodarstwa domowe	354	281	271	272
	rodziny z dziećmi ogółem	131	142	108	94
	w tym rodziny niepełne	56	61	46	46
	rodziny emerytów i rencistów	21	17	14	13

W latach 2013-2016 następował stały spadek liczby gospodarstw domowych obejmowanych pomocą społeczną. Spadek ten w roku 2016 w stosunku do roku 2013 wyniósł ok. 25%. Największą grupę środowisk objętych pomocą społeczną stanowiły jednoosobowe gospodarstwa domowe. O ile ich liczba utrzymywała się na podobnym poziomie i wynosiła w roku 2013 – 66,9 %, w 2014 – 58,6%, 2015 – 64,4 %, a w roku 2016 – 69,2 %. ogółu środowisk, to liczba rodzin z dziećmi ulegała stałemu zmniejszaniu się i wynosiła w roku 2013 – 24,8 %, 2014 – 29,8%, 2015 – 25,6 %, a w roku 2016 – 23,9 %. ogółu środowisk objętych pomocą.

Spadkowa tendencja liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej wynika ze spadku poziomu bezrobocia, które nadal stanowi główną przyczynę trudnej sytuacji rodzin.

Nie bez znaczenia dla rodzin z dziećmi, szczególnie w roku 2016 było wprowadzenie nowego systemu świadczeń adresowanych dla rodzin wychowujących dzieci – świadczenia wychowawczego, tzw. Programu Rodzina 500+.

Mimo, że dochód uzyskiwany z tej formy pomocy, zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci nie podlega wliczeniu do dochodów ustalanych dla celów pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, dodatków mieszkaniowych i energetycznych – to z chwilą ich uruchomienia od 01 kwietnia 2016r., zauważalna jest tendencja rezygnowania rodzin z dziećmi z niektórych form pomocy, szczególnie w sytuacji, gdy świadczenia te należne są w niskich kwotach.

Tabela 3. Typy rodzin z dziećmi objętych systemem pomocy społecznej:

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin			
	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	2016
1 dziecko	54	57	41	35
2 dzieci	37	40	27	30
3 dzieci	22	28	23	16
4 dzieci	8	6	7	6
5 dzieci	6	8	6	4
6 dzieci	2	2	3	3
7 dzieci i więcej	2	1	1	0
Razem	131	142	108	94

Największy odsetek rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2016, wynoszącym ok. 85 % stanowiły rodziny z jednym, dwojgiem i trojgiem dzieci. Pozostały odsetek stanowiły rodziny wielodzietne, wychowujące 4 i więcej dzieci.

Z analizy przedstawionych danych wynika, że z ogólnej liczby środowisk objętych pomocą społeczną w Kowarach w latach 2013-2016 co czwarte środowisko, to rodzina wychowująca przynajmniej jedno dziecko. Przeciętna rodzina to rodzina borykająca się z problemem bezrobocia i związanego z nim ubóstwa, wychowująca jedno, dwoje lub troje dzieci. Co druga rodzina to rodzina niepełna, i co druga wykazuje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Tabela 4. Rodziny objęte świadczeniami realizowanymi przez MOPS w latach 2013-2016:

Rodzaj świadczeń ^{*)}		Rok			
		2013	2014	2015	2016
Pomoc społeczna		529	479	421	393
w tym:	Program dożywianie - ogółem	280	267	259	555
	w tym: dzieci	173	211	201	169
	Usługi opiekuńcze ogółem	32	35	39	36
	w tym: specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psych. przyznane dzieciom	1	2	2	2
Dodatki mieszkaniowe		344	317	282	257
Dodatki energetyczne		x	175	175	163
Świadczenia rodzinne		794	702	650	717
Świadczenie wychowawcze (Program Rodzina 500+)		x	x	x	638
w tym	dzieci:	x	x	x	1042
Fundusz alimentacyjny		147	147	139	141

^{*)} Jedna rodzina mogła korzystać z różnych rodzajów świadczeń

Jak wynika z powyższego zestawienia najwięcej osób i rodzin korzysta z systemów adresowanych dla rodzin z dziećmi, tj. świadczeń rodzinnych obejmujących również świadczenia dla osób niepełnosprawnych (dorosłych i dzieci). Kolejnym świadczeniem jest system świadczeń wychowawczych (Rodzina 500 +), którego realizację rozpoczęto od 1 kwietnia 2016r. Kolejnym świadczeniem również w części adresowanym do dzieci jest Program Dożywiania.

Oprócz omówionego wyżej systemu świadczeń pomocy społecznej, pomoc w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznych, należy również do grupy świadczeń wspierających rodzinę. Jak wskazuje statystyka w latach 2013-2016 liczba gospodarstw domowych korzystających z tej formy pomocy systematycznie maleje, chociaż, jak wynika to z danych zawartych w Programie Rozwoju Gminy Miejskiej Kowary na lata 2016-2020 poziom zaległości w opłatach za mieszkania będące w zasobach gminy Kowary jest bardzo wysoki. 100% tych zaległości to zaległości ponad 3 miesięczne. Z ogólnej liczby mieszkań, aż 283 jest zadłużonych, co stanowi 34,81% ogółu mieszkań będących własnością gminy.

Poziom zadłużenia najemców mieszkań komunalnych w Kowarach stanowi aż 55% zadłużenia wszystkich mieszkańców powiatu jeleniogórskiego.

Począwszy od roku 2013 MOPS rozpoczął również realizację specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z których korzysta obecnie 2 dzieci niepełnosprawnych.

Inne formy pomocy realizowane przez inne organy gminy i organizacje pozarządowe.

Oprócz wymienionych wyżej form pomocy realizowanych przez MOPS kowarskie rodziny mogą również korzystać z innych form wsparcia realizowanych przez Urząd Miasta w Kowarach, tj.

- stypendia szkolne, realizowane na podstawie ustawy o systemie oświaty, z pomocy tej skorzystało: rok 2013 – 172 rodziny, 2014 – 176 rodzin, 2015 – 120 rodzin,
- Karta Dużej Rodziny, realizowana od 16 czerwca 2014 roku na podstawie Programu Rządowego dla rodzin wielodzietnych, a od 1 stycznia 2015 roku na podstawie ustawy o Karcie Dużej Rodziny. W latach 2014-2016 wydano kowarskim rodzinom łącznie 136 kart.

Znaczącą pomocą jest realizowany przez Zarząd Miejski Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Kowarach we współpracy z MOPS Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (FEAD), dofinansowywany ze środków Unii Europejskiej. W ramach tego programu pomoc w postaci różnych asortymentów żywności otrzymało w roku 2015 – 324 rodziny, a w nich 641 osób, w roku 2016 – 291 rodzin, a w nich 567 osób.

6. Asystentura rodzinna i piecza zastępcza

Analiza indywidualnych przypadków rodzin objętych pomocą MOPS wskazuje, że wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny, wymienić należy oprócz (bardzo często ustalanego) niskiego poziomu wykształcenia: niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, przemoc w rodzinie a także uzależnienia jednego lub obojga rodziców. Dezorganizacja rodziny powoduje, że staje się ona niewydolna wychowawczo. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników służby zdrowia, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań w oparciu o sprecyzowany plan działania. Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną ze strony rodziny. Ponadto, praca z rodziną powinna być prowadzona przez odpowiednio przygotowaną kadrę, kompetentną i obiektywną. Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloprotblemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

W związku z powyższym począwszy od 2012 roku, tj. od wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej w MOPS zatrudniano asystentów rodziny, pozyskując na ten cel środki zewnętrzne (spoza budżetu gminy) na dofinansowanie kosztów zatrudnienia asystentów w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministra Pracy i Polityki

społecznej, a od roku 2015 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zatrudnienie to w latach 2012-2015 miało charakter umowy zlecenia. Od czerwca 2015 roku utworzono etat asystenta rodziny który, zgodnie z wymogami ustawy został zatrudniony w zadaniowym systemie pracy. Pozyskane środki z programu resortowego pozwalały na dodatkowe zatrudnienie asystenta rodziny w ramach umowy zlecenia. W wyniku wprowadzonej zmiany w ww. ustawie od roku 2015 asystent rodziny może obejmować swoimi działaniami jednocześnie nie więcej niż 15 rodzin, i tak w latach 2013-2016 działania te dotyczyły rodzin jak niżej;

Tabela 5. Rodziny objęte asystenturą rodzinną

Liczba rodzin		Rok			
		2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin, które korzystały z pomocy asystenta rodziny,		12	20	19	24
w tym	liczba dzieci	35	56	60	64
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył pracę		1	0	0	9
Liczba asystentów rodziny		1	2	3	2

Mimo wdrożenia asysty rodzinnej, realizowania przez pracowników socjalnych pracy socjalnej z rodzinami niewydolnymi wychowawczo oraz aktywnej pracy pedagogów szkolnych z uczniami i ich rodzinami, jak również dużego zaangażowania dzielnicowych z kowarskiego Komisariatu Policji oraz ścisłej współpracy z kuratorami sądowymi w latach 2013-2016 łącznie 20 dzieci wymagało objęcia systemem pieczy zastępczej przez PCPR w Jeleniej Górze

Tabela 6. Dzieci z terenu Kowar umieszczone w pieczy zastępczej

Forma opieki	Rok			
	2013	2014	2015	2016
Rodzinna piecza zastępcza zastępcze	2	3	2	4
Instytucjonalna piecza zastępcza	3	4	2	0
Razem	5	7	4	4

W systemie polityki na rzecz dzieci i rodziny prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie, równocześnie umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej, a celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko, (o ile jest to możliwe) mogło powrócić pod opiekę rodziców.

W tym też celu asystenci rodziny podejmują niezbędne działania wynikające z zapisów ustawowych mimo umieszczenia dzieci w placówce podejmują niezbędne działania, by umożliwić ich powrót do rodziny biologicznej.

Zapewnienie właściwej asysty rodzinnej rodzinom niewydolnym w zakresie realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej wymaga szerokiej współpracy z pozostałymi pracownikami MOPS, a szczególnie z pracownikami socjalnymi oraz wszystkimi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

7. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie miasta Kowary realizuje, zgodnie z przepisami prawa Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy oraz jednostki organizacyjne miasta i inne instytucje i organizacje wymienione w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2013-2017.

Działania te koncentrują się przede wszystkim na ograniczaniu rozmiaru przemocy w rodzinie, poprawy bezpieczeństwa rodzin i minimalizacji szkód spowodowanych stosowaniem przemocy w rodzinie oraz tworzeniu systemu wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy.

Zespół Interdyscyplinarny (ZI) i Grupy Robocze (GR)

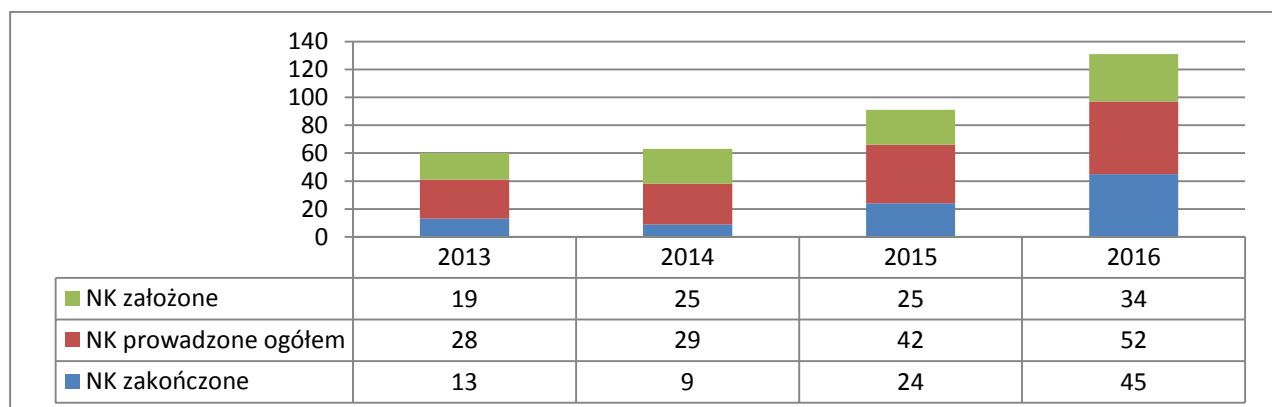
Obsługę administracyjną ZI i GR prowadzi MOPS. Zadanie to organizacyjnie włączono do zadań Działu Pomocy Środowiskowej, realizującego zadania wynikające z przepisów ustawy o pomocy społecznej.

W latach 2013-2016 Zespół Interdyscyplinarny spotykał nie rzadziej niż 1 raz w kwartale. W ww. okresie z uwagi na wzrost liczby prowadzonych NK następował stały wzrost spotkań powoływanych Grup Roboczych, prowadzących postępowania i tak w roku 2013 i 2014 odbyło się 25 posiedzeń GR w każdym roku, w 2015 roku – 28 posiedzeń, a w roku 2016 – 63.

W skład GR wchodził najczęściej w zależności od potrzeb: pracownik socjalny, funkcjonariusz Policji, członek ZI, członek Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pedagog szkolny, kurator.

W roku 2016 prowadzono łącznie 52 postępowania w ramach procedury „Niebieska Karta”. Jak wynika ze statystyki liczba prowadzonych spraw ulega stałemu zwiększaniu.

Rysunek 5. Procedura Niebieskie Karty (NK) w latach 2013-2014

Od kwietnia 2016 roku, w celu poprawy skuteczności działań w zakresie prowadzenia spraw z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz w celu wsparcia działań asystenta rodziny, do pracy z rodzinami wymagającymi interwencji w związku z przemocą oddelegowano jednego z sześciu zatrudnionych w MOPS pracowników socjalnych. Ponieważ większość przypadków stosowania przemocy w rodzinie ma ścisły związek z nadużywaniem alkoholu, narkotyków i innych środków psychotropowych – niezbędną jest ścisła współpraca z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowarach oraz prowadzonym przez Komisję Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Kowarach, zlokalizowanym w budynku MOPS. Począwszy od 2015 roku osoby doznające przemocy oraz sprawcy przemocy mogą korzystać z terapii w wymiarze 3 godzin tygodniowo. W związku ze wzrostem potrzeb w tym zakresie w roku 2017 wymiar ten zwiększono do 4 godzin tygodniowo.

W ramach prowadzonej przez specjalistów Centrum terapii z pomocy w latach 2015-2016 skorzystało:

- 25 ofiar przemocy, w tym 11 osób było jednocześnie osobami współuzależnionymi, 1 osoba - Dorosłe Dziecko Alkoholika, 3 osoby - uzależnione, 10 osób u których nie rozpoznano problemu uzależnienia w rodzinie, 1 osoba była jednocześnie ofiarą i sprawcą przemocy oraz
- 8 sprawców przemocy, wśród których 3 osoby mają problem alkoholowy, 1 z narkotykami, 1 jest osobą współuzależnioną, 2 osoby nie są uwikłane w problem uzależnienia, 1 osoba jest jednocześnie sprawcą i ofiarą przemocy.

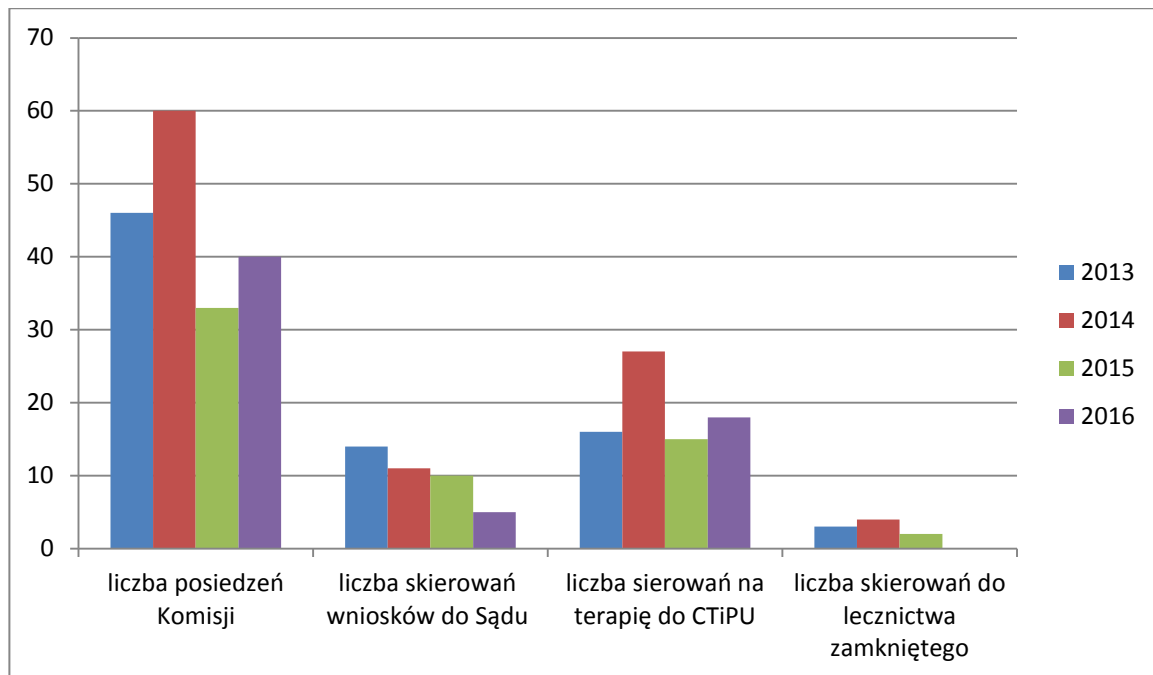
Ofiary przemocy mają możliwość korzystania z: grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz z grup dla osób współuzależnionych, DDA, uzależnionych (w zależności czy bycie ofiarą ma związek z uwikłaniem w problem uzależnienia), z terapii indywidualnej i konsultacji indywidualnych,

Sprawcy przemocy korzystają z: grupowego Treningu Zastępowania Agresją (1 godzina tygodniowo), mogą też uczestniczyć w grupach dla osób uzależnionych lub współuzależnionych (o ile problem agresji ma związek z chorobą), dodatkowo mają możliwość otrzymania indywidualnej pomocy psychologicznej

8. Przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu i narkotyków

Problematyka przeciwdziałania uzależnieniom i podejmowania działań profilaktycznych jak i związanych z kierowaniem na terapię bądź leczenie odwykowe osób uzależnionych pozostaje w kompetencji Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowarach.

Rysunek 6. Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowarach w latach 2013-2016

Komisja realizuje zadania w oparciu o uchwalany corocznie Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowarach. Członkowie Komisji oraz Zespołu Interdyscyplinarnego aktywnie włączają się w organizowane przez jednostki organizacyjne gminy i stowarzyszenia imprezy, festyny, imprezy sportowe o charakterze masowym promując problematykę przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

9. Inne zasoby gminy wspierające rodzinę

Miasto Kowary od wielu lat prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny, poprzez szereg działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne gminy oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne działające na terenie miasta

MOPS, którego działalność pomocowa rodzinom jest ustawowym obowiązkiem i powołany przy nim Zespół Interdyscyplinarny we współpracy z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Komisariatem Policji w Kowarach, realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. MOPS wspiera również rodziny w zapewnieniu usług opiekuńczych osobom starszym i niepełnosprawnym, w tym niepełnosprawnym dzieciom, realizując te usługi w miejscu ich zamieszkania.

Usługi w zakresie interwencji kryzysowej mieszkańcom Kowar do 2016 roku zapewniał Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jeleniej Górze, działający w tym zakresie na zlecenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze.

Na infrastrukturę działającą na rzecz rodziny składają się również placówki ochrony zdrowia, m.in. dwie Przychodnie Zdrowia, szpitale, Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, dwa Hospicja, Dom Pomocy Społecznej w Kowarach i inne jednostki publiczne i niepubliczne realizujące zadania ochrony zdrowia na terenie miasta.

Ważnym instrumentem wyrównywania szans rozwojowych dziecka jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie lub z opóźnieniem, wychowanie przedszkolne jest szansą na wczesne wspieranie rozwoju w sferze poznawczej, funkcjonalnej i społecznej. Wychowanie przedszkolne realizowane w Kowarach w dwóch przedszkolach oraz oddziałach przedszkolnych w 2 szkołach publicznych. Od września 2012 roku dzieci z terenu Kowar, w związku z porozumieniem zawartym między miastami Kowary i Jelenia Góra mogą również korzystać z przedszkoli, w tym przedszkoli integracyjnych i specjalnych prowadzonych przez miasto Jelenia Góra.

Edukacja szkolna w Kowarach realizowana jest w 2 miejskich szkołach podstawowych oraz w Zespole Szkół Ogólnokształcących, prowadzącym Liceum Ogólnokształcące i Gimnazjum.

Podstawową formą wsparcia w kryzysach szkolnych, rówieśniczych i osobistych dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych są świetlice środowiskowe. Dzieci otoczone opieką pedagogów szkolnych wychowawców w godzinach popołudniowych mają zapewnione warunki do nauki, zabawy oraz twórczego spędzania wolnego czasu, a także gorący posiłek. Uczestnikami zajęć są w większości dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną. W Kowarach funkcjonuje obecnie jedna świetlica z programem socjoterapeutycznym, jednak potrzeby w tym zakresie są większe, gdyż wsparcia takiego wymaga ok. 60 dzieci, a świetlica ta może zapewnić miejsca dla ok. 20 dzieci. Od 2011 roku na terenie Kowar funkcjonuje niepubliczny żłobek.

Na terenie Kowar funkcjonuje Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, zapewniająca wsparcie dzieciom wymagającym interwencji psychologiczno-pedagogicznej.

Szeroka oferta Miejskiego Ośrodka Kultury w Kowarach oraz kowarskie kluby i stowarzyszenia sportowe, wraz z realizowanymi na terenie miasta imprezami stanowią szeroką ofertę dla aktywnego spędzania czasu wolnego.

Realizowane przez Urząd Pracy, Urząd Miasta i MOPS programy aktywizacji zawodowej (organizacja robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży zawodowych), kursy i szkolenia w tym, w ramach projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, służą aktywizacji zawodowej bezrobotnych i ograniczeniu bezrobocia. Podjęte przez Urząd Miasta w Kowarach działania w kierunku utworzenia i prowadzenia Warsztatów Terapii Zajęciowej dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży oraz stworzenie warunków lokalowych dla stowarzyszeń i organizacji pozarządowych (m.in.: Polski Komitet Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Rodzin Dzieci Niepełnosprawnych, Związek Inwalidów, Emerytów i Rencistów, Klub Seniora) w nowo wybudowanym w tym celu obiekcie służą wspieraniu aktywności i działań samopomocowych mieszkańców miasta.

10. Założenia Programu

Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2017-2019 zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia dzieci i rodzin.

Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystywanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Pomoc będzie nakierowana w pierwszej kolejności na wykorzystywanie zasobów własnych rodziny, a wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała

się zmierzyć z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać. Program Wspierania Rodziny nastawiony jest w głównej mierze na rozwiązywanie tych sytuacji kiedy, w związku z występującymi w rodzinie problemami, dysfunkcjami i trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dziecko pozbawione jest możliwości właściwego rozwoju w swojej naturalnej rodzinie.

Celem programu jest stworzenie sprawnego systemu wsparcia, który pozwoliłby na wspieranie i wspomaganie rodziny przeżywającej trudności, by mogła ona powrócić do prawidłowego funkcjonowania i pełnienia roli opiekuńczej i wychowawczej.

Założeniem programu jest więc wspieranie rodziny naturalnej już na etapie, gdy problemy się zaczynają oraz zapobieganie konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Praca z rodziną winna być prowadzona również w przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną, gdyż zgodnie z ideą ustawy o wspieraniu rodziny piecza zastępcza powinna mieć charakter okresowy, a praca z rodzinami biologicznymi powinna przynieść pozytywne efekty w postaci możliwości powrotu dzieci do rodziny biologicznej.

Założenia realizowane będą poprzez:

- działania profilaktyczne zapobiegające powstawaniu sytuacji wymagających interwencji kryzysowej, poprawa bezpieczeństwa socjalnego rodzin,
- działania profilaktyczne zapobiegające uzależnieniom od substancji psychoaktywnych, udzielanie pomocy w przezwyciężaniu uzależnień,
- działania profilaktyczne zapobiegające niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży, promocja rozwiązań systemowych w pracy z dziećmi i młodzieżą,
- aktywizowanie dzieci i młodzieży na rzecz własnego rozwoju,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji szkolnej dzieci - zapobieganie niepowodzeniom i trudnościom,
- przeciwdziałanie niedożywieniu dzieci,
- organizacja profesjonalnej opieki dla dzieci podczas pracy rodziców,
- udzielanie profesjonalnego wsparcia dla rodzin w sytuacjach kryzysowych,
- zabezpieczanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin, pomoc w integracji z otoczeniem społecznym
- wzmacnianie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach, wspieranie rodziny w funkcjach wychowawczych, opiekuńczych i socjalnych
- koordynowanie wszystkich działań instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych mogących służyć pomocą rodzinom.

Działania przewidziane w założeniach Programu umożliwią realizowanie na szczeblu gminnym, w środowisku lokalnym polityki prorodzinnej rozumianej jako stwarzanie odpowiednich warunków prawnych, ekonomicznych i społecznych wzmacniających rodzinę, zapewniających jej trwałość, rozwój oraz właściwe zaspokajanie przez nią podstawowych potrzeb.

11. Cel główny Programu

Głównym celem Programu jest doprowadzenie do zmniejszenia się liczby dzieci z Kowar wymagających umieszczenia w pieczy zastępczej poprzez stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych oraz przeżywających trudności w wypełnianiu swoich obowiązków opiekuńczych i wychowawczych celem przywrócenia im zdolności do prawidłowego wykonywania tych funkcji.

Cele szczegółowe

- stworzenie efektywnego systemu wsparcia i pomocy dla rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji wychowawczych i opiekuńczych,
- wzmocnienie roli i funkcji rodziny,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji rodziny,
- podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

12. Sposób realizacji celów

Działania mające na celu realizację założeń Programu będą nastawione na bezpośrednią pracę z rodziną, koordynowane i organizowane przez MOPS w Kowarach poprzez:

- diagnozowanie problemów rodziny i dziecka na terenie Kowar,
- prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- monitorowanie sytuacji rodzin, zwłaszcza niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych, stosujących przemoc,
- podejmowanie działań w środowisku, praca socjalna z rodzinami w kryzysie, inicjowanie interwencji w uzasadnionych przypadkach,
- praca socjalna z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych czasowo poza rodziną, w pieczy zastępczej,
- opracowanie planu pomocy dostosowanego do indywidualnych problemów i potrzeb rodziny również w ramach kontraktu socjalnego
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- współpraca z wszystkimi instytucjami i organizacjami mającymi na celu pomoc rodzinie i dziecku,
- organizowanie konsultacji i mediacji rodzinnych oraz poradnictwa specjalistycznego: rodzinnego, prawnego i psychologicznego,
- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, kół zainteresowań,
- dożywanie dzieci w szkołach, przedszkolach i innych placówkach,
- organizowanie różnych form wypoczynku dla dzieci,

- organizowanie grup wsparcia lub grup samopomocowych, dla rodzin przeżywających trudności oraz osób współzależnionych.
- współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- w razie potrzeby zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny,
- szkolenia dla asystentów rodziny i pracowników socjalnych.

13. Adresaci Programu

- Rodziny zamieszkałe na terenie gminy miejskiej Kowary, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej;
- dzieci pozbawione właściwej opieki, pomocy i wsparcia ze strony otoczenia, rodziny i najbliższych;
- instytucje działające na rzecz rodzin, dziecka oraz ich otoczenia.

14. Realizatorzy Programu

Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach, któremu przekazana została realizacja zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej i który realizował będzie zadania wynikające z Programu przy współpracy z następującymi instytucjami:

- Urzędem Miasta w Kowarach,
- Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie
- Policją, Sądem Rodzinnym w Jeleniej Górze, kuratorami sądowymi
- Placówkami oświatowymi, w tym wychowania przedszkolnego
- Placówkami ochrony zdrowia,
- Miejskim Ośrodkiem Kultury w Kowarach
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jeleniej Górze
- Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Jeleniej Górze
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kowarach,
- Klubami sportowymi,
- Polskim Komitetem Pomocy Społecznej ZM w Kowarach i innymi organizacjami pozarządowymi,
- Parafią w Kowarach

15. Finansowanie Programu

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2017-2019 odbywać się będzie w ramach środków budżetu miasta Kowary, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

16. Monitorowanie i sprawozdawczość

Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie corocznego sprawozdania merytorycznego z realizacji Programu, sporządzanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach przedkładanego Burmistrzowi Miasta Kowary w terminie do dnia 31 marca każdego roku, za rok poprzedni.

Sprawozdanie sporządzane będzie na podstawie danych własnych MOPS oraz danych przekazywanych do MOPS w terminie do 10 marca każdego roku za rok poprzedni przez partnerów wspierających realizację poszczególnych celów szczegółowych założonych w Programie.

Dodatkowo, corocznie sporządzane będą przez MOPS sprawozdania rzeczowo – finansowe z zakresu wspierania rodziny, które przekazywane będą Wojewodzie Dolnośląskiemu w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

UZASADNIENIE

Obowiązek przyjęcia uchwały wynika z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który określa, iż zadaniem własnym gminy jest opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, stanowiących część zadania powierzonego samorządom do realizacji od dnia 1 stycznia 2012 r.

Realizując ten obowiązek, przygotowano niniejszy Program w celu określenia spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w Gminie Miejskiej Kowary.

Tworząc niniejszy dokument uwzględniono niezbędną współpracę wielu podmiotów działających na rzecz rodziny. Zdiagnozowano sytuację kowarskich rodzin i zasoby miasta wspierające rodzinę. Omówiono sposób realizacji Programu oraz jego monitorowanie, jak również składanie sprawozdawczości właściwym organom administracji rządowej i samorządowej. Program zawiera informacje o źródłach jego finansowania.

Program jest zgodny m.in. ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kowary na lata 2010-2017 i stanowi jej rozwinięcie w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną (cele strategiczne I-IV).